

CZU: 364.014

PROVOCĂRILE ALE SERVICIILOR SOCIALE OFERITE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Mircea Gutium

cercetător științific, INCE, RM

e-mail: gutium.mircea@rambler.ru

orcid id: 0000-0001-6180-8650

Abstract. People with special needs have higher needs due to the precarious situation of their health, which consists in the purchase of medicines, or in the need to purchase specialized equipment for the possibility of movement or existence. The state is largely responsible for covering part of the given expenditure, and last but not least it is committed to creating the necessary infrastructure for people with special needs. For this purpose, the points of expenditure are provided in the state budgets.

Key words: persons with disabilities, Consiliul Național de Acreditare a Prestatorilor de Servicii Sociale (CNAPSS), social inclusion, local administration, specialized supported housing, budget costs.

Introducere

Persoanele cu necesități speciale reprezintă una din cele mai defavorizate grupe sociale. Statul, fiind principalul protector al straturilor sociale de jos, are nevoie de vaste resurse financiare. În Moldova finanțarea este efectuată la nivel de raioane, orașe și sate, iar organizarea lor poate fi efectuată atât de către organizațiile publice, private, cât și obștești. Cu scopul menținerii calității serviciilor acordate către persoanele cu nevoi speciale la un nivel optimal, organizațiile (prestatorii) ce optează pentru efectuarea serviciilor date sunt acreditate de CNAPSS. Relevanța studierii cadrului legislativ al funcționării atât a sistemului ce este angajat în acreditarea prestatorilor menționați, cât și a rezultatelor obținute din activitatea lor este de necontestat. Scopul studiului este cercetarea provocărilor pe care le întâmpină atât prestatorii de servicii sociale, cât și persoanele care au primit îngrijire, sprijin și suport din partea acestora.

Serviciile de asistență socială a persoanelor cu dizabilități

Finanțarea serviciilor de asistență socială este reglementată oficial de Legea nr. 547/2003 privind asistența socială (art. 22). În art. 22 al legii date sunt prevăzute acțiunile de asistență socială ce sunt nemijlocit finanțate din contul bugetului public, bugetelor locale, din contul fondurilor prezidențiale și republicane destinate suportului material al populației nevoiașe, din donațiile acordate de sectorul privat, precum și din mijloacele financiare acordate nemijlocit de beneficiarii serviciilor de asistență socială [4].

Finanțatorul principal al sprijinului financiar destinat adulților cu dizabilități este sectorul public, în timp ce sectorul privat reprezintă o cotă minoră din suma totală de sprijin. Bugetul autorității centrale alocă bugetelor locale sumele necesare activității serviciilor de suport și îngrijire. Este necesar de menționat că aceste sume nu sunt constante, ele variază de la un an la altul, de aceea activitatea și prestarea serviciilor sociale de către autoritățile locale este supusă unei insuficiențe financiare, ei fiind nevoiți să acorde resurse suplimentare deja din bugetul public local. Faptul dat are un impact negativ asupra salarizării angajaților din sectorul dat, deoarece duce la întârzierea remunerării lor.

În urma analizei practicei naționale fuseseră identificate cinci modele de finanțare (Figura 1).

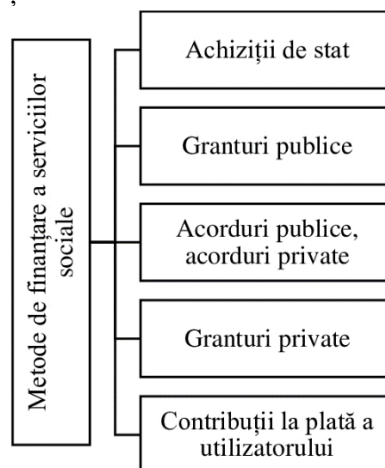

Figura 1. Metode de finanțare a serviciilor sociale

Sursa: Sistematizat în baza sursei [1].

Când merge vorba despre prestatorii de servicii sociale din sectorul privat, cel mai comod și răspândit model de finanțare cunoscut este subvenționarea din surse financiare private, iar procedura de achiziții guvernamentale constituie sursa esențială de accesare la finanțarea asistenței sociale publice.

Datorită descentralizării serviciilor sociale, finanțarea serviciilor de îngrijire este delegată către autoritățile locale. În cazul insuficienței de resurse financiare autoritățile locale au dreptul să solicite ajutor pentru acoperirea cheltuielilor de servicii sociale de la Fondul de sprijin pentru populație, în timp ce Compania Națională de Asigurări în Medicină în caz de necesitate acoperă anumite cheltuieli pentru servicii medicale destinate persoanelor cu dizabilități [3].

Este problematică identificarea razei de acoperire a pieței de servicii destinate persoanelor cu dizabilități. Estimarea potențialului de asimilare este posibilă doar prin calculul numărului exact al persoanelor cu necesități speciale. În anul 2020 numărul acestei categorii de persoane a fost de 176,1 mii persoane (inclusiv copii – 10,6 mii), adică a constituit 6,6% din numărul populației în țară, în timp ce copiii cu necesități speciale reprezintă 1,8% din numărul total al copiilor cu reședința obișnuită în Republica Moldova. Repartizarea persoanelor cu nevoi speciale în zonele rurale și urbane nu sunt uniforme, deoarece din numărul total a acestei categorii de persoane cea mai mare cotă revine anume celor din zona rurală (66%).

Serviciile acordate persoanelor cu dizabilități constau în mare parte din organizarea echipelor mobile de asistență socială și medicală a persoanelor cu limitări fiziologice și probleme de sănătate clasate ca invalizi. Autoritățile municipale au intenția de a crește numărul de personal al echipelor mobile cu încă șapte unități în 2021, deoarece fuseseră identificată insuficiența personalului actual pentru efectuarea obligațiilor la un nivel corespunzător.

Serviciile de respiro sunt servicii acordate pe o perioadă limitată (minim – o oră; maxim – câteva zile) familiilor sau îngrijitorilor persoanelor cu nevoi speciale. Acest tip de servicii specializate sunt oferite de sectorul public și cel privat. În clasamentul serviciilor sociale, centrele „respiro” finanțate de stat se clasifică ca rezidențiale. Serviciul social „respiro” este destinat oferirii de asistență și îngrijire profesională pe o perioadă de 24 de ore pe zi persoanelor ce posedă o dizabilitate gravă și extrem de gravă, perioada maximă de oferire a acestui tip de serviciu este de 30 de zile pe parcursul unui an, timp în care familia, rudele sau îngrijitorii pot beneficia de o perioadă de odihnă de la îngrijire persoanelor care se află sub tutelă. În anul 2020 cheltuielile medii pentru acordarea acestui serviciu fuseseră estimate la 225 mii lei per an.

Conform tabelului 1, numărul de servicii acordate de către asistența socială, precum și numărul de beneficiari este în continuă creștere în cazul serviciilor acordate de echipe mobile, de la 612 beneficiari în anul 2017 până la 839 de beneficiari în anul 2019, o creștere de 227 de beneficiari în doar 2 ani. Numărul de beneficiari de locuințe protejate a crescut de la 89 până la 100 în anul 2019 comparativ cu anul 2017, iar numărul de beneficiari de locuințe sociale a crescut de la 88 persoane la 105 în anul 2019 comparativ cu anul 2017. În același timp numărul de beneficiari de servicii respiro a crescut de la 153 la 160 în anul 2019 comparativ cu anul 2017, înregistrând o scădere de până la 121 beneficiari în anul 2018.

Tabelul 1. Evoluția numărului de beneficiari ai serviciilor sociale specializate, 2017-2019

	2017		2018		2019	
	Servicii	Număr de beneficiari	Servicii	Număr de beneficiari	Servicii	Număr de beneficiari
Echipe mobile	22	612	23	700	26	839
Locuințe protejate	17	89	20	99	24	100
Locuințe sociale	15	88	25	106	16	105
Respiro	6	153	4	121	4	160

Sursa: [1]

Metodele de finanțare a serviciilor destinate persoanelor cu dizabilități

Republica Moldova este o țară, populația căreia are un nivel de bunăstare scăzut. Din această cauză cea mai des utilizată metodă de finanțare a serviciilor de îngrijire a persoanele cu nevoi speciale este cea a achizițiilor de stat. Acest model de finanțare identifică câteva probleme, ce rezultă din legea achizițiilor publice precum ar fi preferarea ofertei cu cel mai mic preț, ce iminent duce la scăderea

calității serviciilor oferite. În același timp din cauza pieței restrânse la nivel local există riscul anulării concursului din cauza insuficienței numărului de oferte.

Furnizorii privați reprezintă o pondere foarte mică în comparație cu sectorul public în privința cheltuielilor pentru îngrijirea persoanelor cu necesități speciale. Acest fapt este datorat atât numărului mic de astfel de organizații în sectorul privat cât și de lipsa resurselor financiare suficiente ce sunt oferite în mare parte de către donatorii internaționali.

O problemă majoră este reprezentată și de faptul că sectorul public nu colaborează activ cu sectorul privat în privința oferirii de servicii de îngrijire destinate persoanelor cu necesități speciale. Cauza fiind în lipsa de încredere și experiență de colaborare, iar sectorul privat este mai mult privit ca o sursă suplimentară de donații și nu ca partener bilateral. De asemenea nu trebuie lăsată fără atenție și o altă problemă majoră legată de calitatea redusă a serviciilor acordate în cadrul asistenței sociale ce sunt datorate lipsei de personal calificat ce nu dorește să activeze pentru un salariu mic, de aproximativ 3000 lei (145 euro)/lună.

Numărul asistenților personali și a posturilor suplimentare create în anul 2018 sunt prezentate în Tabelul 2, de unde putem observa că numărul dat nu este de ajuns pentru efectuarea serviciilor de îngrijire la un nivel calitativ înalt, deoarece în anul 2018 sunt angajați cu o normă parțială încă 673 de persoane.

Tabelul 2 . Numărul asistenților personali, 2018

Indicatori	Numărul de persoane
1. Numărul asistenților personali la începutul anului 2018 (angajați încă din anul precedent)	2277
2. Numărul posturilor de asistent personal create suplimentar în decursul anului 2018	387
3. Numărul total de asistenți personali angajați în 2018 (1+2)	2664
4. Numărul asistenților personali angajați cu normă parțială	673

Sursa: [1]

Totuși în cazul existenței unui furnizor de încredere ce este în stare să furnizeze serviciile date la un nivel de calitate corespunzător, are loc existența unui parteneriat durabil dintre autoritățile locale și sectorul privat. Deseori acest partener din sectorul privat este reprezentat de un ONG (organizație neguvernamentală), ce sunt practicate după principiile descentralizării a serviciilor de stat.

Exemple elocvente de astfel de parteneriate sunt cazul organizațiilor Asociația Obștească „Femeia și Copilul - Protecție și Sprijin” și a Keyston Moldova. Prima fuseseră inițiatorul unei colaborări bilaterale cu autoritatea locală, ce consta în negocierea unui acord de sprijin material pentru dezvoltarea serviciilor de îngrijire la domiciliu destinat persoanelor cu dizabilități. Acordul final fuseseră semnat pe o durată de un an, ce obliga organele de stat locale să acorde 100.000 lei pentru dezvoltarea serviciilor de asistență socială la domiciliu a persoanelor cu nevoi speciale. În rezultatul acestui acord organul de stat local sa angajat să achite costurile operaționale, în timp ce restul cheltuielilor trebuie să fie achitate de Asociația Obștească „Femeia și Copilul - Protecție și Sprijin”. Cu toate că experiența dată fuseseră pozitivă, perioada acestui parteneriat nu fuseseră de lungă durată. Deja după trei ani, Asociația Obștească „Femeia și Copilul - Protecție și Sprijin” a insistat la modificarea acordului, și anume la majorarea cotei cheltuielilor acoperite din bugetul public local. Ca rezultat, în anul 2021 fuseseră semnat un nou acord bilateral, cu o valoare totală de 315 mii lei.

Al doilea exemplu este deja legat de organizația Keystone Moldova, care a reușit să semneze cu Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale un memorandum de înțelegere ce consta în dezvoltarea unui serviciu de asistență telefonică gratuită pentru persoanele cu dizabilități. Acest nou serviciu social furnizează sprijin informațional, de consiliere și elaborează rapoarte privind cazurile suspecte în încălcarea drepturilor persoanelor cu nevoi speciale sau informează despre situații de risc. Cazurile identificate ulterior sunt redirecționate către autorități și partenerii acordului. Acest serviciu social bazat pe memorandumul de înțelegere fuseseră ghidat și apoi aprobat de către Guvern ca

serviciu social destinat persoanelor cu necesități speciale la un nivel de standard de calitate corespunzător.

Achizițiile de stat de servicii de asistență prestate persoanelor cu nevoi speciale reprezintă unul din modelele esențiale de finanțare de stat ce este utilizat de furnizorii de servicii și este reglementat conform Legii nr. 131/2015. Legea dată include opt tipuri de achiziții publice ce sunt descrise în cadrul său, dintre care cele mai des utilizate la moment sunt achizițiile de servicii sociale destinate persoanelor cu necesități speciale prin intermediul ofertelor deschise organizate la nivel de stat. În articolul 33 al acestei legi se menționează despre tipul specific de achiziții publice, și anume despre achiziții de servicii sociale [5]. Acest tip de achiziții se limitează la o listă foarte specifică de servicii sociale, ce includ de asemenea și serviciile medicale acordate persoanelor cu necesități speciale, ca de exemplu serviciile prestate la domiciliu. Însă din cauza deficiențelor tehnice majore, acest tip de îngrijire nu este des practicat pe teritoriul Republicii Moldova. Problema majoră ce stă în fața prestării serviciului dat de îngrijire la domiciliu, constă în lipsa procedurii specifice de achiziție și lipsa menționării condițiilor exacte pentru participanți și a standardelor calității serviciilor.

În afară de problema dată mai există și problema legată de imperfecția asistenței tehnico-informaționale, platforma electronică de achiziții publice (www.mtender.gov.md) nu permite la moment înregistrarea tuturor tipurilor de achiziții publice, fiind posibilă înregistrarea a numai două din opt tipuri de servicii, și anume, a ofertelor publice și negocierilor directe, lipsind celelalte șase tipuri de achiziții publice.

Un alt model de finanțare este reprezentat de granturi publice ce implică trei părți de plată, statul ce efectuează plata costului serviciului prestat și furnizorul privat cu sau fără scop lucrativ. Statul determină costul serviciilor, care de obicei se calculează pe cap de locuitor, și se achită furnizorului de servicii în funcție de numărul de beneficiari deserviți, unde a treia parte a ciclului de prestare a serviciului este reprezentat de către beneficiar, adică persoana cu necesități speciale.

Concluzii și recomandări

Au fost identificate o serie de provocări în fața prestării serviciilor de îngrijire a persoanelor cu dizabilități, printre care se numără insuficiența bazei materiale și a sumelor de finanțare, lipsa personalului calificat în domeniu din cauza salariilor minore, și absența dezvoltării continue de parteneriate durabile dintre administrațiile locale și organizațiile neguvernamentale angajate în prestarea serviciilor de îngrijire a persoanelor cu necesități speciale.

Autorul recomandă ridicarea salariului în domeniul asistenței sociale cu scopul menținerii personalului în domeniu precum și achitarea din contul statului a cursurilor de perfecționare [2]. În același timp este recomandată susținerea creării de parteneriate durabile cu ONG specializate cu scopul majorării calității serviciilor acordate și apariției de parteneriate longevive de încredere dintre sectorul public și cel privat.

Din cauza imperfecției platformei digitale de achiziții publice este imposibilă organizarea concursurilor de achiziții publice a 6 tipuri de servicii prestate persoanelor cu necesități speciale. Există necesitatea perfectării platformei digitale și creării a tuturor condițiilor pentru posibilitatea organizării concursurilor publice pentru serviciile destinate persoanelor cu dizabilități.

Declarație de interes. Cercetările au fost efectuate în cadrul proiectului Programului de Stat 20.80009.0807.29 "Perfecționarea mecanismelor de aplicare a instrumentelor inovatoare orientate spre creșterea durabilă a bunăstării populației Republicii Moldova".

Bibliografie

1. Finanțarea serviciilor de îngrijire destinate persoanelor cu dizabilități. [citat 07.01.2022]. Disponibil:
https://www.easpd.eu/fileadmin/user_upload/Publications/EAS_012-21_factsheet_financing_care_services_MD.pdf
2. Gutium, Mircea. Evolution of consumption expenditures of population of the Republic of Moldova. In: *International Conference Innovative Business Management & Global*

Entrepreneurship (IBMAGE2020). 2020, Lumen Proceedings: Volume 14, pp. 256-269. ISSN 2601-2510. ISBN 978-1-910129-29-6.

- Hotărâre nr. 314/2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Asistență personală” și a Standardelor minime de calitate. In: *Monitorul Oficial* [online]. Nr. 104-108, art. 366, din 01.06.2012 [citat 10.01.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=103165&lang=ro
- Lege nr. 547/2003 privind achizițiile publice. In: *Monitorul Oficial* [online]. Nr. 42-44, art. 249, din 12.03.2004 [citat 05.01.2022]. Disponibil: lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=312847
- Lege nr. 131/2015 privind achizițiile publice. In: *Monitorul Oficial* [online]. Nr. 197-205, art. 402, din 31.07.2015 [citat 09.01.2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129131&lang=ro#